

Representantforslag ..... S
(2012–2013)

fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden

Dokument 8: S (2012–2013)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om endring i offentleglova for å styrke offentlighetsprinsippet i forvaltningen

Til Stortinget

Bakgrunn

Offentlighetsplikt, taushetsrett og taushetsplikt

Offentlighet er et grunnleggende prinsipp i den norske forvaltningen. Det er mange formål og hensyn bak offentlighetsprinsippet. Åpenhet og innsyn øker tilliten til og kontroll av forvaltningen. Offentlighet styrker også demokratiet, rettssikkerheten og bidrar til å spre kunnskap. Heldigvis er det bred politisk enighet om at offentlighet skal være hovedregelen i norsk forvaltning.

Med dokumentoffentlighet menes rett til å få innsyn i dokumenter. Forslagsstillerne ønsker å styrke praktiseringen av dokumentoffentlighet. Forslagsstillerne viser til offentleglovas hovedregel som sier at saksdokumenter og liknende er åpne for innsyn dersom ikke annet følger av lov eller forskrift. Forslagsstillerne mener dette er et viktig prinsipp som må følges i praksis.

Forslagsstillerne ser at offentlighetsprinsippet ikke kan gjennomføres uten unntak. Taushetsbelagte opplysninger, hensynet til rikets sikkerhet og forholdet til fremmede stater er eksempler på at offentlighet ikke tillates. Enkelte av disse opplysninger har vi i dag et straffesanksjonert forbud mot å offentliggjøre. Andre dokumenter kan unntas offentlighet, men de må ikke. I disse tilfellene er det opp til forvaltningen å avgjøre om

et dokument skal offentliggjøres. Hovedregelen er imidlertid at dokumenter skal være offentlig. Forslagsstillerne mener det er viktig med en høyere bevissthet rundt dokumenter som skal unntas offentlighet, kan unntas offentlighet og dokumenter som skal være offentlige.

Offentleglova i praksis

Ifølge offentliglova må den enkelte i utgangspunktet selv be om innsyn i et dokument eller en opplysning. Vi har i dag få krav om såkalt « aktiv offentlighet», dvs. at offentlige organer plikter å gi informasjon av eget tiltak. Likevel praktiseres prinsippet og enkelte kommuner utviser etter forslagsstillernes side god forvaltningsskikk med å praktisere aktiv offentlighet. Forslagsstillerne mener dette fungerer i dag.

Det forslagsstillerne ikke mener fungerer like bra, er at flere dokumenter unntas offentlighet enn det er grunnlag for. Forslagsstillerne er kjent med en praksis der en unntar dokumenter offentlighet «for sikkerhets skyld» for så å vurdere meroffentlighet dersom det kreves innsyn i dokumentet.

På NRK 1. oktober 2012 kunne vi høre at regjeringen hemmeligholder for mange dokumenter på feil grunnlag. Feilgraderingen skyldes i mange tilfeller manglende kunnskap og fører til manglende åpenhet fra statens side.

Forslagsstillerne er bekymret over denne praksisen og viser til innstilling fra justiskomiteen om lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova), Innst. O. nr. 41 (2005-2006), der en samlet komité uttalte følgende:

«Komiteen understreker at åpenhet skal være utgangspunktet, da det sikrer befolkningen medvirkning og innsyn i demokratiske prosesser. Dette bidrar igjen til bedre kontroll av myndighetsutøvelse og økt tillit i befolkningen.»

En samlet komité uttalte også:

«Komiteen vil videre understreke viktigheten av at den nye loven blir fulgt opp med opplæring av de som skal bruke den. Forskning viser at dokumenter i forvaltningen i en del tilfeller blir unødige unntatt offentlighet. Komiteen vil presisere at de nødvendige unntaksbestemmelsene må nyttes med varsomhet. Komiteen vil be departementet sørge for at opplæringen knyttet til bruken av loven følges opp.»

Forslagsstillerne er klar over at departementene har opplæring knyttet til oppfølging av offentlighetslova, men registrerer at det fortsatt er dokumenter i forvaltningen som unødige unntas offentlighet. Forslagsstillerne er glade for departementene sørger for god opplæring, men mener også at loven bør strammes noe inn for å hindre en praksis i strid med Stortingets intensjon.

Særlig er forslagsstillerne bekymret over en praksis med såkalt forhåndsklassifisering av dokumenter, dvs. at dokumentene unntas offentlighet uten en vurdering. Denne praksisen fører til at for mange dokumenter unntas offentlighet. Dette mener forslagsstillerne igjen fører til at terskelen for å kreve innsyn heves. Når dokumenter ligger i Offentlig elektronisk postjournal med en påskrift om at dokumentet er unntatt offentlighet, vil barrieren øke for å be om innsyn fordi en naturligvis tenker at offentlighet er vurdert. Når en vet at mange dokumenter rent rutinemessig får denne påskriften, fører det til at for mange dokumenter som skal være offentlige, unntas offentlighet. Etter forslagsstillernes oppfatning er dette et brudd på offentleglovas intensjon. Forslagsstillerne mener det er både mulig og nødvendig å forbedre dagens situasjon og ønsker en speilvending av praktiseringen av offentlighetsloven.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

”I Lov om rett til innsyn i dokument i offentleg verksemd (offentleglova).
gjøres følgende tillegg:

§ 3 annet ledd skal lyde: «Med mindre eit saksdokumentet, journalar og liknande inneheld opplysningar som er forbode å gje innsyn i, har eit organ ikkje høve til å klassifisera eit dokument eller ein opplysning som unntatt frå innsyn før dei har motteke eit innsynskrav.»

4. oktober 2012

Trine Skei Grande

Borghild Tenden